

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ПОТОЧНИМИ ФІНАНСОВИМИ ПОТРЕБАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Проведено дослідження визначення сутності терміна «поточні фінансові потреби підприємства» у вітчизняній та зарубіжній спеціальній літературі.

Ключові слова: управління, підприємство, поточні фінансові потреби.

Поточні фінансові потреби (ПФП) та політика щодо управління ними важливі з позиції забезпечення безперервності та ефективності поточної діяльності підприємства. Реалізація підприємством функції управління щодо ПФП зумовлює необхідність вирішення таких завдань: дослідження економічної сутності ПФП та їх існування у сучасних умовах господарювання, визначення їх структури, уточнення їх оцінки й обґрунтування критеріїв визначення, удосконалення існуючої методики обліку ПФП та їх фінансування, здійснення їх аналізу і внутрішнього контролю спеціальним структурним підрозділом підприємства.

Проведений аналіз визначень сутності поняття «поточні фінансові потреби підприємства» у спеціальній економічній літературі свідчить про відсутність єдиного його тлумачення авторами, або взагалі про відсутність згадування цього поняття. Різні підходи науковців до визначення сутності ПФП дають змогу виділити кілька груп авторів (табл. 1).

До першої групи авторів можна віднести тих, хто розглядає вартісну оцінку поточних фінансових потреб (ПФП) підприємства. Стоянова Е.С. визначає ПФП як суму запасів та дебіторської заборгованості за мінусом кредиторської заборгованості [26, С. 307–310]. Ситник Л.С. вважає, що ПФП – це частина чистих оборотних активів, яка не покрита ні власними коштами, ні довгостроковими кредитами. Ї далі визначає чистий оборотний капітал як різницю між поточними активами і поточними пасивами; отже, чистий оборотний капітал показує, у якому розмірі поточні активи покриваються довгостроковими джерелами коштів [24, С. 81].

Бочаров В.В. та Леонтьєв В.П. стверджують, що поняття ПФП вперше запропоноване Стояною Е.С. [10, С. 455]. Вони зазначають, що ПФП можна визначати у абсолютній сумі; у відсотках до обороту (обсягу продажів чи виторгу від реалізації продукції, робіт, послуг); за часом відносно обороту (у днях чи місяцях). Там же наводиться формула розрахунку та визначення поняття: « $ТФП = ОА - ДС - КЗ$ ». Текущие финансовые потребности определяются разницей между средствами, авансированными в оборотные активы (без денежных средств), и суммой кредиторской задолженности по товарным операциям или общей ее величиной. ТФП непосредственно влияют на финансовое состояние корпорации, т.к. характеризуют ее потребности в краткосрочном банковском кредите».

Крамаренко Г.О. та Чорна О.Є. згадують тільки формулу визначення ПФП: $ПФП = ОА - ГК - КЗ$, але не надають жодних пояснень до неї [18, С. 284].

Деєва Н.М., Олійник В.Я., Григораш Т.Ф., Григораш Г.В., Буряк А.В. вважають, що ПФП – це різниця між коштами, авансованими в оборотні активи

ви (без грошових коштів), і сумою кредиторської заборгованості за товарними операціями і її величиною, і наводять уже згадану формулу розрахунку: $ПФП = OA - GK - K3$ [15, С. 155].

До другої групи авторів можна віднести тих, хто розглядає часову оцінку поточних фінансових потреб підприємства.

Бочаров В.В. та Леонт'єв В.П., які згадувалися вище, пропонують визначати ПФП «по времени относительно оборота (в днях или месяцах)» [10, С. 442-443]. Для цього вони застосовують поняття операційного та фінансового циклів (фінансовий цикл менше операційного на період обороту кредиторської заборгованості). Крім цього, вони вважають, що фінансово-експлуатаційні потреби дорівнюють власним оборотним коштам та чистому оборотному капіталу [10, С. 444].

Кузнецова С.А. дає визначення тривалості циклу обороту грошових коштів (CCL – cash cycle life) [20, С. 83]: «CCL = Період нахождения запасів на підприємстві + Строк дебіторської заборгованості – Строк кредиторської заборгованості. Поточні фінансові потреби (обсяг робочого капіталу): $ПФП = Zв + Дз - Kз$, де ПФП – поточні фінансові потреби; $Zв$ – оптимальний запас; $Дз$ – дебіторська заборгованість; $Kз$ – кредиторська заборгованість».

До третьої групи авторів можна віднести тих, хто розглядає відносний показник поточних фінансових потреб підприємства.

Бочаров В.В. та Леонт'єв В.П. зауважують, що поточні фінансові потреби можна визначати «в процентах к обороту (объему продаж или выручке от реализации продукции, работ, услуг)» за формулою « $ТФПотн = ТФП$ в денежном выражении / среднесуточной объем продаж» [10, С. 445].

Гриньова В.М. та Коюда В.О. наводять методи визначення (оцінки) фінансових потреб підприємства (але не відзначають це як **поточні** фінансові потреби): у відсотках до товарообігу (фінансових потреб в робочому капіталі); балансу грошових надходжень; обліку та обрахунку оборотності коштів [13, С. 178]. Ці автори вводять визначення фінансових потреб за рахунок зовнішніх джерел: $ФПзов.дж. = A/T(\Delta T) - П/T(\Delta T) - K \times T$, де A та $П$ – активи та пасиви, що змінюються залежно від товарообороту, ΔT – запланована зміна обсягу товарообороту за рік, K – відношення чистого прибутку [13, С. 179]. Вони також розглядають такий показник, як оборотність грошей, що визначається як «360 днів / Цикл обороту коштів»; в свою чергу, цикл обороту коштів – це кількість днів, що минають від дати придбання сировини і матеріалів до дати надходження виторгу від реалізації продукції [13, С. 182].

До четвертої групи авторів можна віднести тих, хто ототожнює поточні фінансові потреби з чистим оборотним капіталом або з робочим капіталом.

Financial management. Carana Corporation вважають, що управління робочим капіталом містить управління запасами, дебіторською та кредиторською заборгованістю: «The management of working capital involves managing inventories, accounts receivable and payable, and cash» [1, р. 77].

Фицджеральд Рэй вводить поняття фінансування циклу оборотного капіталу у відсотках. Це сума запасів та дебіторської заборгованості за мінусом кредиторської заборгованості у відношенні до доходу від продажу. По суті, це відносна величина ПФП, але визначення цього поняття немає [28, С. 187]. Далі автор зазначає, що оборотний капітал – це кошти, що необхідні для фінансування чистої інвестиції в « $Zан + ДЗ - KЗ$ ». Потреба в такій інвестиції, на думку автора, залежить від операційного циклу [28, С. 199].

Ушаков В.Я. зазначає, що в процесі поточної господарської діяльності підприємства відчують постійну потребу у ліквідних грошових коштах, які він називає власними оборотними коштами та визначає як різницю між оборотними активами й короткостроковими пасивами. Крім того, він ототожнює власні оборотні кошти (ВОК) з чистим оборотним капіталом (ЧОК) та фінансово-

експлуатаційними потребами (ФЕП) та пропонує два способи визначення величини ЧОК по бухгалтерському балансу. І далі автор зазначає, що ПФП – це різниця між коштами, авансованими в оборотні активи (без грошових коштів), та сумою кредиторської заборгованості з товарних операцій або загальною її величиною, а також, що ПФП характеризують потребу підприємства у короткостроковому банківському кредиті [27].

Кузнецова С.А.: «Поточні фінансові потреби (обсяг робочого капіталу): $ПФП = Зв + Дз - Кз$, де $ПФП$ – поточні фінансові потреби; $Зв$ – оптимальний запас; $Дз$ – дебіторська заборгованість; $Кз$ – кредиторська заборгованість» – таке твердження є дискусійним, оскільки у зарубіжній економічній літературі частіше вважається, що робочий капітал більше чистого робочого капіталу, який, в свою чергу, більше ПФП на величину грошових коштів [20, С. 83].

До п'ятої групи можна віднести тих авторів, в кого визначення фінансового циклу підприємства збігається з найбільш часто вживаним визначенням поточних фінансових потреб.

Ковальов В.В. дає визначення чистого оборотного капіталу як різниці між оборотним капіталом та короткостроковими пасивами. Також наводить порядок розрахунку робочого капіталу (WC): $WC = IS$ (виробничі запаси) + AR (дебіторська заборгованість) + CE (грошові кошти) – CL (короткострокові пасиви). Крім цього, Ковальов В.В. наводить визначення тривалості фінансового циклу як різниці між тривалістю виробничого циклу та кредиторською заборгованістю, що, з іншого боку, дорівнює сумі тривалості обороту запасів та дебіторської заборгованості за мінусом тривалості обороту кредиторської заборгованості [16, С. 510].

Крамаренко Г.О. та Чорна О.Є., які вже згадувалися вище, стверджують, що фінансовий менеджер повинен стежити за фінансовим циклом, що впливає на грошові потоки підприємства і визначає його фінансову стійкість і платоспроможність, та визнають фінансовий цикл у такий спосіб: $T_{фц} = T_z + T_{дз} - T_{кз}$ [18, С. 250].

Грідчіна М.В. визначає фінансовий цикл як період від оплати рахунків за придбану сировину, матеріали та інші виробничі запаси до одержання грошей від покупців за відвантажену продукцію. Крім того, автор визначає середню суму грошей, яка має постійно перебувати в обороті як добуток тривалості фінансового циклу та середніх щоденних витрат. Далі Грідчіна зазначає, що потреба в обігових коштах залежить від тривалості операційного циклу, що є періодом, протягом якого кошти перебувають у запасах та дебіторській заборгованості. Вже відомий нам фінансовий цикл автор визначає як різницю між операційним циклом та кредиторською заборгованістю [14, С. 105].

Слав'юк Р.А. розглядає розрахунок часу обороту грошових коштів (фінансовий цикл) як одну зі складових управління грошовими потоками поруч із аналізом грошових потоків і їх прогнозування, визначення оптимального рівня грошових потоків, складання планів (бюджетів) грошових коштів. Автор вважає, що «фінансовий цикл, чи цикл обороту готівки, являє собою час, протягом якого грошові кошти вилучені з обороту» [25, С. 290–294].

Крамаренко Г.О. та Чорна О.Є. визначають фінансовий цикл як час, протягом якого грошові кошти підприємств вкладено у створені запаси, незавершене виробництво, готову продукцію та дебіторську заборгованість з урахуванням часу обігу кредиторської заборгованості, оскільки вона компенсує відволікання коштів у дебіторську заборгованість. Тривалість фінансового циклу вони визначають за формулою: $T_{фц} = T_z + T_{дз} - T_{кз}$, в якій $T_z = Z_{ср} \times D / C_n$, $T_{дз} = D_{ср} \times D / B_P$, $T_{кз} = K_{ср} \times D / C_n$, де $Z_{ср}$ – середня величина матеріальних оборотних активів; D – кількість днів у періоді (зазвичай квартал чи рік); $D_{ср}$ – середня величина дебіторської заборгованості, що стосується виробництва; $K_{ср}$ – середня величина кредиторської заборгованості, що стосується ви-

робництва; Cn – повна собівартість реалізованої продукції; BP – виручка від реалізації продукції [17, С. 73–74].

Бланк І.А. визначає фінансовий цикл як період, який починається з моменту оплати постачальникам за матеріали (погашення кредиторської заборгованості) й завершується у момент отримання грошей від покупців за відвантаженою продукцією (погашення дебіторської заборгованості): $ТФЦ = ТО_{мз} + ТО_{дз} - ТО_{кз}$ [7, С. 307–308].

Боярко І.М. вважає, що сутність тривалості фінансового циклу підприємства полягає в тому, що значення фінансового циклу пропорційне потребі підприємства в грошових коштах для придбання виробничих оборотних засобів; коли фінансовий цикл дорівнює нулю, строки надходження грошових коштів від дебіторів дорівнюють термінам їх повернення кредиторам [11, С. 23].

До шостої групи можна віднести тих, хто визначає поточні фінансові потреби підприємства як фінансово-експлуатаційні потреби.

Акулов В.Б. під час розв'язання задачі управління поточними активами й пасивами вводить поняття фінансово-експлуатаційних потреб як різниці між поточними активами й поточними пасивами підприємства або різниці між другим та шостим розділами балансу. На його думку, Е. Стоянова не розрізняє визначення ФЕП як різниці між поточними активами та поточними пасивами й розрахунком ФЕП як суми запасів та дебіторської заборгованості за мінусом кредиторської заборгованості. Сам Акулов розрізняє ці поняття як ФЕП в широкому та вузькому розумінні, що не збігаються кількісно. Автор зазначає, що величина ФЕП, за визначенням західних вчених і практиків, – це потреба в оборотних коштах або експлуатаційні потреби, різниця між поточними активами та поточними пасивами – це «робочий капітал», чистий оборотний капітал, *working capital*. Це ФЕП у широкому розумінні. У вузькому розумінні ФЕП – це різниця між засобами, іммобілізованими у запасах та клієнтській заборгованості, та заборгованістю підприємства постачальникам [2, С. 161].

До сьомої групи можна віднести тих, хто при розгляді управління оборотним капіталом або поточними активами й поточними пасивами не застосовує поняття поточних фінансових потреб.

Ковальов В.В., як вже зазначалося, дає тільки поняття тривалості фінансового циклу, але визначення ПФП в його працях не знайдено [16, С. 510].

Брігхем Є.Ф. вводить поняття готівкового конверсійного циклу (*Cash Conversion Cycle – CCC*) [12, С. 781], але визначення ПФП в нього немає.

Бочаров В.В. в інших своїх працях, присвячених грошовому обороту підприємств та бюджетуванню, не вводить поняття ПФП [9].

Птащенко Л.О., праці якого присвячено управлінню корпоративними фінансами, також не надає визначення поточних фінансових потреб [22].

Грідчіна М.В. дає лише визначення фінансового циклу [14].

Бандурка О.М., Коробов М.Я., Орлов П.І., Петрова К.Я. для визначення потреби підприємства у власних оборотних коштах пропонують застосовувати лише нормування, тобто визначення нормативу власних оборотних коштів як їхнього планового розміру [3, С. 188]. Крім цього, для планування руху оборотних коштів пропонується складати платіжний календар [3, С. 249]. У подальших їхніх працях також немає визначення ПФП [4].

Філімоненков О.С. не вводить поняття ПФП та фінансового циклу, хоча зазначає, що тривалість виробничого циклу відображає час перебування продукції в незавершеному виробництві – від першої технологічної операції до повного виготовлення продукції та передавання її на склад; пропонує визначати тривалість виробничого циклу на основі технологічних карт та інших планових нормативів виробництва за кожним виробом у календарних днях [29, С. 193].

Поддєрьогін А.М. також не застосовує поняття ПФП [21].

Таблиця 1

Узагальнення підходів до трактування категорії «поточні фінансові потреби підприємства»

Група авторів	Автори	Характеристика сутності поняття «поточні фінансові потреби підприємства» з точки зору зазначених авторів
1 – автори, які розглядають вартісну оцінку поточних фінансових потреб підприємства	Стоянова Е.С.	ПФП – сума запасів та дебіторської заборгованості за мінусом кредиторської заборгованості
	Ситник Л.С.	ПФП – це частина чистих оборотних активів, яка не покрита ні власними коштами, ні довгостроковими кредитами
	Бочаров В.В., Леонтъев В.П.	ПФП – це різниця між коштами, авансованими в оборотні активи (без грошових коштів), та сумою кредиторської заборгованості по товарних операціях або загальною її величиною
	Деєва Н.М., Олійник В.Я., Григораш Т.Ф., Григораш Г.В., Буряк А.В.	
	Ушаков В.Я.	
Крамаренко Г.О., Чорна О.Є.		
2 – автори, які розглядають часову оцінку поточних фінансових потреб підприємства	Бочаров В.В., Леонтъев В.П.	ПФП визначають в днях або місяцях відносно обороту: фінансовий цикл менше операційного на період обороту кредиторської заборгованості. Фінансово-експлуатаційні потреби дорівнюють власним оборотним коштам та чистому оборотному капіталу
	Кузнецова С.А.	Тривалість циклу обороту грошових коштів (CCL – cash cycle life): $CCL = \text{Період знаходження запасів на підприємстві} + \text{Строк дебіторської заборгованості} - \text{Строк кредиторської заборгованості}$. $ПФП = Зв + Дз - Кз$, де $Зв$ – оптимальний запас; $Дз$ – дебіторська заборгованість; $Кз$ – кредиторська заборгованість
3 – автори, які розглядають відносний показник поточних фінансових потреб підприємства	Бочаров В.В., Леонтъев В.П.	ПФП визначають у відсотках до обороту (обсягу продажів або виручки від реалізації продукції, робіт, послуг)
	Гриньова В.М., Коюда В.О.	$ТФПотн = ТФП$ в денежном выражении / средневной объем продаж $ФПзов.дж. = A/T(\Delta T) - П/T(\Delta T) - K \times T$, де A та $П$ – активи та пасиви, що змінюються залежно від товарообороту, ΔT – запланована зміна обсягу товарообороту за рік, K – відношення чистого прибутку підприємства Оборотність грошей = 360 днів / Цикл обороту коштів. Цикл обороту коштів – це кількість днів, що минають від дати придбання сировини і матеріалів до дати надходження виторгу від реалізації продукції
4 – автори, які ототожнюють поточні фінансові потреби з чистим оборотним капіталом або з робочим капіталом	Financial management. Carana Corporation	Управління робочим капіталом містить управління запасами, дебіторською та кредиторською заборгованістю
	Фіцджеральд Рей	Оборотний капітал – це кошти, що необхідні для фінансування чистої інвестиції в «Зап + ДЗ – КЗ»
	Ушаков В.Я.	Ототожнює власні оборотні кошти (ВОК) з чистим оборотним капіталом (ЧОК) та фінансово-експлуатаційними потребами (ФЕП)
	Кузнецова С.А.	ПФП характеризують потребу підприємства у короткостроковому банківському кредиті. Поточні фінансові потреби (обсяг робочого капіталу): $ПФП = Зв + Дз - Кз$

Продовження табл. 1

Група авторів	Автори	Характеристика сутності поняття «поточні фінансові потреби підприємства» з точки зору зазначених авторів
5 – автори, в яких визначення фінансового циклу підприємства збігається з найбільш часто вживаним визначенням поточних фінансових потреб	Ковальов В.В.	Робочий капітал (WC) = IS (виробничі запаси) + +AR (дебіторська заборгованість) + +CE (грошові кошти) – CL (короткострокові пасиви). Тривалість фінансового циклу – це різниця між тривалістю виробничого циклу та кредиторською заборгованістю, що, з іншого боку, дорівнює сумі тривалості обороту запасів та дебіторської заборгованості за мінусом тривалості обороту кредиторської заборгованості
	Крамаренко Г.О., Чорна О.Є.	$T_{фц} = T_z + T_{дз} - T_{кз}$
	Грідчина М.В.	Фінансовий цикл – це період від оплати рахунків за придбаним сировину, матеріали та інші виробничі запаси до одержання грошей від покупців за відвантажену продукцію
	Слав'юк Р.А.	Фінансовий цикл (цикл обороту готівки) – це час, протягом якого грошові кошти вилучені з обороту
	Крамаренко Г.О., Чорна О.Є.	Фінансовий цикл – це час, протягом якого грошові кошти підприємств вкладено у створені запаси, незавершене виробництво, готову продукцію та дебіторську заборгованість з урахуванням часу обігу кредиторської заборгованості, оскільки вона компенсує відволікання коштів у дебіторську заборгованість, $T_{фц} = T_z + T_{дз} - T_{кз}$
	Бланк І.А.	Фінансовий цикл – це період, який починається з моменту оплати постачальникам за матеріали (погашення кредиторської заборгованості), й завершується у момент отримання грошей від покупців за відвантажену продукцію (погашення дебіторської заборгованості): $T_{ФЦ} = T_{Отмз} + T_{Одз} - T_{Окз}$
	Боярко І.М.	Тривалість фінансового циклу підприємства пропорційна потребі підприємства в грошових коштах для придбання виробничих оборотних засобів
6 – автори, які визначають поточні фінансові потреби підприємства як фінансово-експлуатаційні потреби	Акулов В.Б.	Фінансово-експлуатаційні потреби (ФЕП) – це різниця між поточними активами й поточними пасивами підприємства ФЕП – різниця між другим та шостим розділами балансу ФЕП – це потреба в оборотних коштах ФЕП у широкому розумінні – різниця між поточними активами та поточними пасивами – це «робочий капітал», чистий оборотний капітал, working capital. ФЕП у вузькому розумінні – це різниця між засобами, іммобілізованими у запасах та клієнтській заборгованості, та заборгованістю підприємства постачальникам
7 – автори, які при розгляді управління оборотним капіталом або поточними активами й поточними пасивами не застосовують поняття поточних фінансових потреб	Ковальов В.В.	Тривалість фінансового циклу
	Брігхем Є.Ф.	Готівковий конверсійний цикл (Cash Conversion Cycle – CCC)
	Птащенко Л.О.	–
	Грідчина М.В.	Визначення фінансового циклу
	Бандурка О.М., Коробов М.Я., Орлов П.І., Петрова К.Я.	–

Продовження табл. 1

Група авторів	Автори	Характеристика сутності поняття «поточні фінансові потреби підприємства» з точки зору зазначених авторів
	Філімоненков О.С.	Тривалість виробничого циклу відображає час перебування продукції в незавершеному виробництві – від першої технологічної операції до повного виготовлення продукції та передавання її на склад
	Поддєрьогін А.М.	–
	Юхименко П.І., Федосов В.М., Лазебник Л.Л.	–
	Кузнецова Н.В.	Цикл обігу грошових коштів – це період часу, протягом якого гроші перетворюються у запаси, запаси перетворюються у заборгованість кредиторів, а потім заборгованість кредиторів перетворюється знов у гроші
	Бланк І.А.	Визначення операційного циклу
	Белозерцев В.	–
	Барышников А.	–
	Гриньова В.М., Коюда В.О.	–
	Савчук В.П.	Фінансування ПФП – це формування його поточних активів; на фінансування цих активів залучають поточні пасиви, що складаються із джерел формування власних і прирівняними до них оборотних коштів (оборотного капіталу) і позикових короткострокових джерел

Юхименко П.І., Федосов В.М., Лазебник Л.Л. розглядають структуру фінансової політики та пропонують оперативну форму управління фінансами підприємства, але також не застосовують поняття ПФП [30, С. 218].

Кузнецова Н.В., доводячи необхідність ретельного аналізу структури й складу оборотних активів кожного підприємства, вводить поняття циклу обігу грошових коштів як періоду часу, протягом якого гроші перетворюються у запаси, запаси перетворюються у заборгованість кредиторів, а потім заборгованість кредиторів перетворюється знов у гроші. Проте поняття ПФП в неї не зустрічається [19, С. 517].

Бланк І.А. дає опис операційного циклу в контексті управління грошовими потоками, але визначення ПФП в нього не зустрічається [8, С. 275].

Белозерцев В. уточнює поняття дебіторської заборгованості, комерційного кредиту, товарного кредиту, наводить історичні аспекти виникнення цих понять, але не дає визначення взаємозв'язку між ними у межах розрахунку поточних фінансових потреб [6, С. 59].

Барышников О. оцінює вплив балансових залишків дебіторської та кредиторської заборгованості на фінансовий стан підприємств з урахуванням рівня платоспроможності (коефіцієнта поточної ліквідності) та відповідності періодичності перетворення дебіторської заборгованості у грошові кошти періодичності погашення кредиторської заборгованості та робить висновок про одночасне управління рухом як дебіторської, так і кредиторської заборгованості. Але й у такому контексті не вводить поняття ПФП [5, С. 51].

Гриньова В.М., Коюда В.О., як зазначалося вище, розглядають методи визначення (оцінки) фінансових потреб підприємства, але не уточнюють, чи є ці потреби поточними [13, С. 178].

Савчук В.П. вводить поняття фінансування ПФП як фінансування потреб підприємства, пов'язаних із закономірним формуванням виробничих запасів;

необхідних фондів обігу у вигляді запасів готової продукції на складі, коштів у розрахунках (дебіторської заборгованості); нагромаджень коштів, необхідних для авансування в господарській оборот; забезпеченням короткострокових фінансових вкладень. Сукупність цих вкладень (розміщень коштів), зроблених за рахунок всіх джерел, з'являється перед фінансовим менеджером як поточні активи [23, С. 211]. Він робить висновок, що фінансування ПФП підприємства можна трактувати як формування його поточних активів, на фінансування яких залучають поточні пасиви, що складаються із джерел формування власних і прирівняних до них оборотних коштів (оборотного капіталу) і позикових короткострокових джерел. Також Савчук зазначає, що трактування фінансування ПФП як фінансування поточних активів не означає, що ПФП підприємства тождісні поточним активам, оскільки ПФП охоплюють ще платежі в бюджет, які не формують дебіторську заборгованість, і тому сплата таких платежів може не проходити по активній частині балансу й здійснюється в порядку безперервного загального грошового кругообігу коштів підприємства. Він уточнює, що фінансування поточної діяльності підприємства здійснюється в порядку фінансування його ПФП і зазначає, що ПФП виступають як потреба підприємства в короткострокових фінансових і кредитних ресурсах.

Висновки. Отже, за результатами узагальнення підходів до трактування категорії «поточні фінансові потреби підприємства» можна зробити висновок, що найбільш прийнятним визначенням ПФП підприємства є сума запасів та дебіторської заборгованості за мінусом кредиторської заборгованості. Менш поширеним є отождення ПФП з фінансовим циклом підприємства ($Tфц = Tз + Tдз - Tкз$), що насправді означає, що тривалість фінансового циклу – це ПФП, виражені в днях чи місяцях. Але у науковців немає єдиної думки щодо складових формули визначення ПФП: $ПФП = Zв + Дз - Кз$. Наприклад, «запаси» трактуються як запаси матеріальних цінностей та готової продукції, оптимальний запас, виробничий запас; «дебіторська заборгованість» – як кошти у розрахунках, іноді до неї включають платежі в бюджети й позабюджетні платежі, які не формують дебіторську заборгованість, не робиться поділ на нормальну та невиправдану дебіторську заборгованість; «кредиторська заборгованість» може визначатися як поточні зобов'язання, як заборгованість, що об'єднує рахунки до сплати, накопичені видатки, банківські овердрафти та інші види короткострокового банківського кредитування, комерційний кредит (накопичені видатки – це суми заробітної плати, відсотків за позиками, комісійних, страхових премій, що не сплачені підприємством на кінець року). Крім цього, інформаційне забезпечення розрахунків – бухгалтерська звітність – може розглядатися як за всіма даними про дебіторську та кредиторську заборгованість, так і лише за тими даними, що стосуються виробничого процесу. Також виявлено поширене визначення ПФП як різниці між коштами, авансованими в оборотні активи (без грошових коштів), та сумою кредиторської заборгованості з товарних операцій або загальною її величиною ($ПФП = ОА - ГК - КЗ$).

Отже, потребують подальшого уточнення такі складові розрахунку ПФП: запаси, дебіторська заборгованість, кредиторська заборгованість, авансування, оборотні активи, грошові кошти – не тільки шляхом вивчення праць фахівців з фінансового менеджменту, а й фахівців з бухгалтерського обліку, а також вивчення нормативної документації: П(С)БО та МСФЗ.

Список використаної літератури

1. Financial management. Carana Corporation USAID. – Moscow, 1998. – 290 p.
2. Акулов В.Б. Фінансовий менеджмент / В.Б. Акулов. – Петрозаводск, ПетрГУ, 2002. – 315 с.

3. Бандурка О.М. Фінансова діяльність підприємств / О.М. Бандурка, М.Я. Коробов, П.І. Орлов, К.Я. Петрова. – К.: Либідь, 1998. – 312 с.
4. Бандурка О.М. Фінансова діяльність підприємств / О.М. Бандурка, М.Я. Коробов, П.І. Орлов, К.Я. Петрова. – К.: Либідь, 2002. – 384 с.
5. Барышников А. Оценка влияния задолженностей на финансовое состояние компании / А. Барышников // Управленческий учет и бюджетирование. – 2010. – № 11. – С. 49–53.
6. Белозерцев В. Щодо товарного кредитування та дебіторської заборгованості на підприємстві / В. Белозерцев // Економіст. – 2008. – № 5. – С. 58–61.
7. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента: в 2 т. Т.1 / И.А. Бланк. – К.: Ника-Центр: Эльга, 2001. – 562 с.
8. Бланк И.А. Управление денежными потоками / И.А. Бланк. – К.: Ника-Центр, 2002. – 736 с.
9. Бочаров В.В. Управление денежным оборотом предприятий и корпораций / В.В. Бочаров. – М.: Финансы и статистика, 2001., Бочаров В.В. Коммерческое бюджетирование. – СПб.: Питер, 2003.
10. Бочаров В.В. Корпоративные финансы / В.В. Бочаров, В.П. Леонтьев. – СПб.: Питер, 2004. – 592 с.
11. Боярко І.М. Оптимізація дебіторської заборгованості підприємства / І.М. Боярко // Економіка. Фінанси. Право. – 2010. – № 09. – С. 19–25.
12. Бріггем Є.Ф. Основи фінансового менеджменту; переклад з англійської / Є.Ф. Бріггем. – К.: Вид-во «Молодь». – 1997. – 1000 с.
13. Гриньова В.М. Фінанси підприємств: навч. посіб. / В.М. Гриньова, В.О. Коюда. – К.: Знання-Прес, 2004. – 424 с.
14. Грідчина М.В. Корпоративні фінанси (зарубіжний досвід і вітчизняна практика): навч. посіб. / М.В. Грідчина. – К.: МАУП, – 2002. – 232 с.
15. Деева Н.М. Управління корпоративними фінансами: навч. посіб. / Н.М. Деева, В.Я. Олійник, Т.Ф. Григораш, Г.В. Григораш, А.В. Буряк. – К.: ЦНЛ, 2007. – 200 с.
16. Ковалев В.В. Введение в финансовый менеджмент / В.В. Ковалев. – М.: Финансы и статистика, 1999. – 768 с.
17. Крамаренко Г.А. Финансовый менеджмент: слайд-конспект / Г.А. Крамаренко, О.Е. Чорная. – Днепропетровск: Изд-во ДУЭП, 2008. – 164 с.
18. Крамаренко Г.О. Фінансовий менеджмент / Г.О. Крамаренко, О.Є. Чорна. – К.: ЦНЛ, 2006. – 520 с.
19. Кузнецова Н.В. Комплексный экономический анализ хозяйственной деятельности / Н.В. Кузнецова. – Владивосток, изд. Дальневосточного университета, 2004. – 519 с.
20. Кузнецова С.А. Фінансовий менеджмент: у схемах і таблицях: навч. посіб. / С.А. Кузнецова. – Д.: Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля, 2011. – 180 с.
21. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств: підручник / А.М. Поддєрьогін. – К.: КНЕУ, 2008. – 552 с.
22. Птащенко Л.О. Управління корпоративними фінансами / Л.О. Птащенко. – К.: ЦНЛ, 2008. – 296 с.
23. Савчук В.П. Управление финансами предприятия: учеб. пособие / В.П. Савчук. – М.: БИНОМ, 2003. – 480 с.
24. Ситник Л.С. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. / Л.С. Ситник. – К.: ЦНЛ, 2006. – 532 с.
25. Слав'юк Р.А. Фінанси підприємств: навч. посіб. / Р.А. Слав'юк. – К.: ЦНЛ, 2004. – 460 с.
26. Стоянова Е.С. Финансовый менеджмент: теория и практика / Е.С. Стоянова. – М.: Перспектива, 1992. – 670 с., Стоянова Е.С. Финансовый менеджмент. – М.: Перспектива, 2001.

27. Ушаков В.Я. Краткосрочная финансовая политика, р. 9 [Электронный ресурс] / В.Я. Ушаков. – Режим доступа: http://www.e-college.ru/xbooks/xbook131/book/index/index.html?go=part-011*page.htm

28. Фицджеральд Рэй. Управление финансами предприятия для менеджеров. Руководство по планированию, контролю и принятию решений. / Фицджеральд Рэй; пер. с англ. – Днепропетровск, Баланс-Клуб, 2003. – 456 с.

29. Філімоненков О.С. Фінанси підприємств / О.С. Філімоненков. – К.: Ніка-Центр, 2002. – 360 с.

30. Юхименко П.І. Теорія фінансів. підручник / П.І. Юхименко, В.М. Федосов, Л.Л. Лазебник та ін. / за ред. проф. В.М. Федосова, С.І. Юрія. – К.: ЦУЛ, 2010. – 576 с.

В данной работе проведено исследование определения сущности термина «текущие финансовые потребности предприятия» в украинской и зарубежной специальной литературе.

Ключевые слова: управление, предприятие, текущие финансовые потребности.

In this paper we study the essence of the definition of the term «current financial needs of the enterprise» in Ukrainian and foreign literature.

Key words: management, business, current financial needs.

Надійшло до редакції 5.04.2012.